

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

"เด็กจะเป็นผู้ที่ได้รับช่วงทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการชำระรักษาความผาสุกของประชากรโลก ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ความสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาความคิดจิตใจให้ปราณีตให้มีศรัทธาอันคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อยสุจริตและมีปัญญาฉลาดแกมไว้ในเหตุในผล . . ."

จากตอนหนึ่งในกระแสพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ในโอกาสปีเด็กสากล พุทธศักราช 2522 (ปราณี รามสูต. 2528 : 1)

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นนั้นมีความสับสนต่ออนาคตของประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะอยู่ในช่วงที่กำลังจะพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ในไม่ช้า มีหลายท่านกล่าวว่า เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ คือเป็นเด็กก็ไม่ใช่ว่าเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง จะอยู่ในภาวะสับสนอย่างรุนแรงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่เด็กวัยรุ่นมีลักษณะเช่นนี้จะทำให้เกิดความยุ่งยากและความไม่เข้าใจทั้งฝ่ายตัวเด็กเองและทางฝ่ายผู้ใหญ่ ความคิดเห็นและความต้องการมักจะขัดแย้งกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพ่อแม่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็ก เพราะผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าผู้อื่นดังที่ สุชา จันทรเอม (2529 : 102 - 103) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือความประพฤติของเด็กวัยรุ่นยิ่งกว่าสถาบันอื่นใด เพราะเด็กต้องอาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นระยะเวลาานานกว่าสถาบันอื่น ๆ ความขัดแย้ง

ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับเด็กจะเกิดได้หลายอย่าง โดยจะมีความรุนแรงเพียงใดย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของการฝึกอบรมหรือบรรยากาศภายในบ้านนั่นเอง (Clinard, 1968 : 553) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการเกิดความขัดแย้งไม่ลงรอยกันเองระหว่างเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่

วันเพ็ญ พงศ์ประยูร (2533 : 335) กล่าวถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว/ แต่ก่อนความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรเป็นไปในลักษณะที่มีความเคารพยำเกรงกัน ผู้ใหญ่มีอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันบิดามารดาให้ความสำคัญเป็นอิสระต่อบุตร มีการปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยมากกว่าแต่ก่อน การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ เป็นสาเหตุทำให้บิดามารดาปรับตัวไม่ทัน สับสนในบทบาทของตนในความพยายามที่จะทำตนให้ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ล้ำสมัยหรือหัวโบราณจนเกินไป ดังนั้นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบิดามารดาและบุตรก็คือการยึดมั่นในทัศนคติต่าง ๆ ของบิดามารดา ซึ่งขัดกับวัยรุ่นที่ต้องการอิสระทำตามใจชอบ จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวขึ้น

ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือพยายามลดข้อขัดแย้งดังกล่าวได้แล้ว จะก่อให้เกิดปัญหามากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยรุ่นเองต่อครอบครัว และอาจขยายไปสู่สังคมได้ต่อไป /สุรางค์ จันทร์เอม (2524 : 69) ได้กล่าวถึงผลของความขัดแย้งว่า จะก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์และความกระวนกระวายใจ ทำให้ขาดกำลังใจและประสิทธิภาพในการทำงาน, และที่สำคัญคือเป็นผลเสียต่อระบบการทำงานของร่างกาย เช่น ระบบย่อยอาหารเสียไป ทำให้เกิดอาการอื่น ๆ ติดตามได้ นอกจากนี้ผลของความขัดแย้งอาจนำไปสู่ปัญหาโดยส่วนรวมได้ /ตั้งที่สุพัตรา สุภาพ (2523 : 65) กล่าวว่า การขัดแย้งกันในครอบครัวอาจนำไปสู่ปัญหามันแตกหรือปัญหาทางสุขภาพจิต ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักและช่วยกันป้องกันหรือแก้ไขอย่างรีบด่วน

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง โดยเป็นตัวแทนหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดูนอกเหนือจากบ้านหรือครอบครัวดังกล่าวข้างต้น และโรงเรียนก็เป็นสถาบันที่ซึ่งวัยรุ่นจะ

ต้องติดต่อสัมพันธ์มากที่สุดแห่งหนึ่ง โดยใช้เวลาเกือบครึ่งหนึ่งในวัยนี้ให้กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่โรงเรียนซึ่งจะช่วยให้เขาเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาความถนัดที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ต่อไปภายหน้า

สุรางค์ จันทรเอม (2524 : 102) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาอบรมอย่างมีระเบียบแบบแผนมีกฎเกณฑ์ที่ทุกคนต้องปฏิบัติเหมือน ๆ กัน โดยมีครูผู้ผ่านการศึกษาอบรมมาแล้วเป็นผู้ให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ ช่วยพัฒนาบุคคลไปสู่ความสำเร็จในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

เนื่องจากวัยรุ่นมักจะเป็นเด็กที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (สุชา จันทรเอม. 2529 : 103) ดังนั้นครูมักจะไม่ค่อยได้พบกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แปลก ๆ และนำหน้าใจของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ผู้วิจัยเลือกศึกษาวัยรุ่นของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมในฐานะ เป็นครูแนะแนวในโรงเรียนนี้ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดชายของจังหวัดพิษณุโลก เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 2,700 คน ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเองว่ามีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นโดยตรง และมีส่วนช่วยพัฒนาเขาเหล่านั้นให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ เพราะการที่ประเทศชาติจะมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพได้ จะต้องมุ่งพัฒนาและ เตรียมบุคคลมาตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่จะต้องรับภาระในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป ผู้วิจัยมักพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมซึ่งเป็นวัยรุ่นอยู่เสมอ ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ก้าวร้าว ขอบก้อเรื่อง ทำความยุ่งยากให้กับคนอื่น นิสัยหยาบคาย ขอบทำลายความสงบของชั้นเรียน ไม่เชื่อฟังโดยชอบทำอะไรตามใจตนเอง โดยฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียนอยู่เสมอ เกียจคร้าน ขาดเรียนบ่อย นั่งชมเวลาเรียน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มักได้รับการแก้ไขจากครูอาจารย์เป็นราย ๆ ไป ซึ่งได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ในกรณีมีปัญหารุนแรงและทำผิดบ่อยครั้งจึงจะมีการเรียนเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อชี้แจงและร่วมกันหาแนวทางป้องกันหรือแก้ไขปัญหานั้น ในรายที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี การดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวก็ได้ผลดี จากการพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมอยู่เป็นประจำ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง

ของวัยรุ่นกับพ่อแม่ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม นอกจากจะสามารถนำผลการศึกษาที่ได้รับไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการให้บริการการให้คำปรึกษาแล้ว ส่วนหนึ่งจะช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหาร หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมได้ดียิ่งขึ้น และหาทางให้ข้อขัดแย้งลดน้อยลงตลอดจนป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่จะเกิดตามมาในภายหลัง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต มีการปรับตัวได้ถูกต้อง มีพัฒนาการของบุคลิกภาพอย่างเหมาะสม

✓ ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมกับพ่อแม่โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษาของพ่อแม่ ฐานะทางเศรษฐกิจของพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดู
2. เพื่อเปรียบเทียบความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมกับพ่อแม่โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษาของพ่อแม่ ฐานะทางเศรษฐกิจของพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดู

✓ ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้

1. เข้าใจถึงลักษณะและความสำคัญของความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมที่มีต่อพ่อแม่ว่ามีด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด
2. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมได้ดียิ่งขึ้น
3. เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการจัดบริการการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมให้พัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่น

โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมได้พัฒนาอย่างเหมาะสม

4. ช่วยให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม สามารถหาทางป้องกันข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น หรือช่วยลดปัญหา และสกัดกั้นปัญหามีให้รุนแรงมากยิ่งขึ้นต่อไป อีกทั้งเป็นข้อมูลที่จะได้ช่วยกันส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
- ✓ 2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 540 คน
3. ตัวแปร ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
 - 3.1.1 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แบ่งเป็น ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ
 - 3.1.2 สถานะทางเศรษฐกิจ แบ่งเป็น ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ
 - 3.1.3 การอบรมเลี้ยงดู แบ่งเป็น แบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวด กวดขัน และแบบมีเหตุผล
 - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความขัดแย้ง (Conflicts)

นิยามศัพท์เฉพาะ

✓ 1. ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ไม่ตรงกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง อันจะก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความคับข้องใจ ความเครียด และไม่พอใจในการปฏิบัติตามแนวทางหรือความต้องการของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง วัดได้เป็นคะแนนโดยใช้แบบสอบถามวัดความขัดแย้งของนักเรียนซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นกับพ่อแม่ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ นพรัตน์ สมประสงค์

1.1 ความขัดแย้งสูง หมายถึง คะแนนที่ได้จากนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามวัดความขัดแย้งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย

1.2 ความขัดแย้งต่ำ หมายถึง คะแนนที่ได้จากนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามวัดความขัดแย้งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย

✓ 2. เด็กวัยรุ่น หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

✓ 3. ระดับการศึกษาของพ่อแม่ หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้เป็นพ่อและแม่หรือผู้ปกครองในกรณีที่เด็กไม่มีพ่อแม่ โดยถือเอาการศึกษาของผู้ที่มีการศึกษาสูงสุดเพียงคนเดียวแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

3.1 ระดับการศึกษาสูง หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

3.2 ระดับศึกษายานกลาง หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปหรือเทียบเท่าถึงระดับอนุปริญาหรือเทียบเท่า

3.3 ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ผ่านการศึกษาในระดับใดและผู้จบการศึกษาสูงสุดไม่เกินระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า

✓ 4. ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระดับฐานะครอบครัวของนักเรียน โดยยึดเกณฑ์รายได้ประจำเดือนโดยเฉลี่ยของบิดามารดา แบ่งเป็นสามประเภท (สำนักนายกรัฐมนตรีก 2535 : 191) ได้แก่

4.1 ฐานะทางเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้มากกว่า 20,000

บาทต่อเดือน

4.2 ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 6,600 - 20,000 บาทต่อเดือน

4.3 ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,600 บาทต่อเดือน

✓ 5. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัยใช้จำแนกจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ สมหมาย อ้าคอนกลอย (2533 : 42 - 44) ได้แก่

5.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองต่อเด็ก ในการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่ามีเหตุผล เด็กสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ มีความเป็นตัวของตัวเอง พ่อแม่หรือผู้ปกครองยอมรับในความสามารถ และรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในโอกาสที่เหมาะสม

5.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เด็กมีความรู้สึกว่ามีระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอในด้านการทำงาน ด้านความคิดเห็น การแต่งกาย การเรียน และมารยาทต่าง ๆ โดยถือเอาความพอใจและความต้องการของตนเอง เป็นสำคัญ เด็กจะมีความรู้สึกว่ามีระเบียบวินัยหรือเข้มงวดกวดขันกับเขามากเกินไป

5.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เด็กมีความรู้สึกว่ามีระเบียบวินัยน้อยเกินไป ถูกตามใจมากเกินไปจนเด็กเกิดความ รู้สึกว่าไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่หรือคำแนะนำและความช่วยเหลือจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง